

דן אריאלי

מומחה להחלטות חשובות

למה אני חוסכת על הדברים הלא נכונים?

פרופסור יקר, כתבת פעם שיכאב התשלום קטן שככל שהסכום עולה, כי הרגישות שלנו למחיר פוחתת. זה קורה לי כשאני מתאמצת לחסוך בדברים קטנים, ובסוף מוציאה סכום אבסורדי על תיק. למה בעצם זה קורה? ואיך אוכל לשלוט בזה? ל

ל' היקרה,

הרגישות שהולכת וקטנה ככל שהמחיר עולה היא תנבית מאוד בסיסית של המוח שלנו, ולא רק בכסף, אלא בהרבה היבטים בחיים. דמיני, לדוגמה, שאת מרליקה נר באמצע הלילה. הלהבה הקטנה הזאת תשנה משמעותית את היכולת שלך לראות וההתמצאות שלך בסביבה. כעת דמיני יש לך עשרה נרות דולקים והולקת את הגר ה-11. ההשפעה שלו כבר לא תהיה רבה. אבל למה, בעצם? הרי הוא מוסיף את אותה כמות אור. הסיבה היא שהמוח שלנו נוטה להבחין בעלייה יחסית. זה נשמע מפי תי, אבל עלייה באחוזים משפיעה על המוח שלנו יותר מעלייה אבסולוטית.

כדי לתסוך כסף אנחנו צריכים לחשוב עליו במונחים אבסולוטיים. 50 שקל הם 50 שקל, בין אם תשכח אותם בחשבון במסעדה או במחיר של מכונת חדשה. אבל זה לא מה שקורה אצלנו. אנחנו חושבים על כסף במונחים יחסיים, וחושבים שבקניית מכונת יקרה 50 שקל הם כולם ושבמסעדה הם המון.

ואיך תוכלי לשלוט בזה, ולא רק לדרוך אחרי חסכונות קטנים ובסוף לשלם בגדול על משהו אחר? זה לא קל, כי צריך להילחם בנטייה הטבעית הזאת כל הזמן. אחת השיטות שאני משתמש בהן היא לקחת את סכום הכסף שאני שוקל להוציא, ולשאל את עצמי מה עוד אני יכול להשיג באמצעותו. לדוגמה, כיוון שאני אוהב ללכת לקולנוע, ונניח לצורך העניין שווג כריטיים ופופקורן עולים 100 שקל, אני שואל את עצמי אם 100 השקלים שאני עומד להוציא עכשיו שווים יותר או פחות מההנאה שהייתי מפיך אם הייתי הולך איתם לקולנוע.

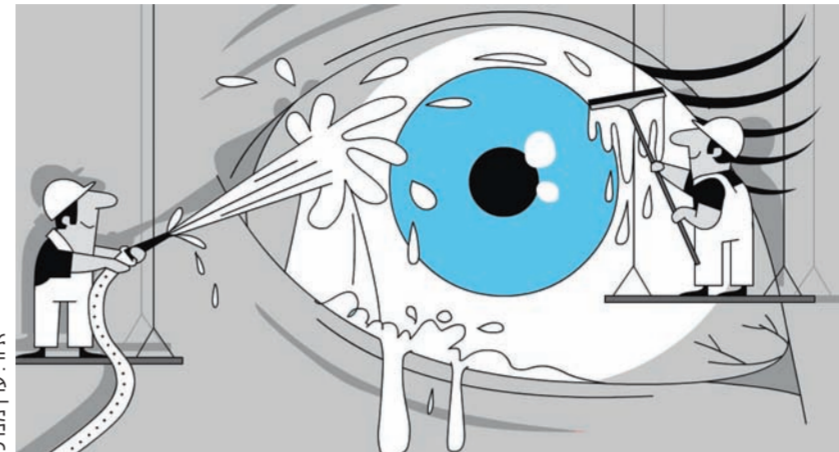
השאלה "ממה אהנה יותר" נותנת סולם משותף לכל דילמות ההיסכון. כך אני יכול לראות שעשר מריבות על עשרה שקלים בכל פעם אולי לא שוות את המאמץ, אם יחד זה הפכות ובידל יחיד בקולנוע, אבל שתיק יקר יעלה לי בבת אחת כמו 20 יציאות לסרט. כך לא משהו מהיכן החיסכון מגיע, בכל פעם נוכל להעריך נכון יותר את השימוש שלנו בכסף.

פרופ' אריאלי הוא חוקר כלכלה התנהגותית ומחבר רבי המכר "לא רציונלי ולא במקרה" ו"לא רציונלי אבל לא נורא" שאלות לדן אריאלי: askdan@calcalist.co.il

בלדד השוחי

חוזר עם תשובה

אור: ערן חנדל

שאלות סוחטות דמעות

למה כשאנשים עייפים הם משפשפים את העיניים? נירה

ל' הן מתחילות לגרד ולעקצץ, ואנחנו, בתגובה, מתחילים לשפשף. וכבוננו, הגוף שלנו מקבל דרך לומר לנו שהגיע הזמן לעצום את העיניים וללכת לישון.

למה בזמן בכי היסטרי אני גם מנוזלת? מטי

מטי היקרה, אל תרגישי רע. יש לאף שלך את כל הסיבות לזלוג כשאת מייבבת. בתור התחלה, בכי מלווה בהרבה העוינות פנים. הפנים פעילות, האוזר מגורה, יותר דם זורם בו, וכחלק מהפעילות המר גברת מואצת אף הפקת הריר. בנוסף, בכי מל לזטה בעפעף לבין שכבה ריחית (שדומה מאד בהרכבה לנזלת) שמופרשת מהעין עצמה. הסנרביץ' שמתקבל פורש את הרימעות בשכבה אחידה ומחזיק אותן במקומן. הדמעות זורמות כל הזמן, בכל שעות היממה ומצבי הרון, וביתר שאת בתגובה לעצב גדול או גירוי פתאומי כמו אור, אבק, בצל חתוך או אצבע בעין. אבל לפעמים המנגנון הזה גם שובת, ומאט את הפרשת הדמעות. זה קורה באופן טבעי בזמן השינה, כשהפעפיים סגורים, קצב ההתארות של הדמעות מאט והעיניים מוגנות מלכלוך, ממש מתבקש לתת למערכת הדמעות לנח. את השאר בטח ניחשת: כשמתעייפים, הגוף שלנו מתכווץ לשינה והפרשת הרימעות מורידה הילוך. כתוצאה מכך העיניים גם מקבלות את השימון שהן זקוקות

שאלות לבלדד השוחי: askbildad@calcalist.co.il

שיזף רפאלי

מתבונן בעולם החדש

במה ריצ'רד דוקינס מאמין?

ומה מחדש הראיון ל"פלייבוי" של האתאיסט מספר 1

כרכים אחרים, גם אני קורא את "פלייבוי" בעיקר בגלל המאמרים המעמיקים. בגיליון ספטמבר מתפרסם מאמר אחד כזה, שספק אם מישו ממעריצי המגזין יעז לפספס: ראיון עם ריצ'רד דוקינס. קשה להעלות על הדעת נושא מתאים יותר לתחום בו את הימים הנוראים מאשר עוד צלילה אל תוך החשיבה האתאיסטית והלא מתפשרת של מחבר רבי המכר העולמי "הגן האנוכי" ומי שנחשב מסבירו הרוחני של דארווין ואחד מגדולי הביולוגים של דורנו, ובעיני דתיים מאמינים – אחד מגדולי הכופרים.

ספר הילדים של דוקינס "The Magic of Reality" שהתפרסם בסוף השנה שעבר רה כבר זכה לאכזר טורוד. זה גם שם די קינס עסק בהסבר ושכנוע בנושא האבולוציה, ובהתפלמטות, מאופקת ומרוככת, עם האמונות ששוללות אותה.

כאן, במגזין למבוגרים, הוא מסיר את הכפפות. דוקינס איננו איש נוח. רעיוני תיו נחרצות, דיבורו חותך וסבלנותו פוקעת מהר. באחרונה מת ידירו כריסטופר היצ'נס, שהיה אחד הקטגורים היותר פעילים של

כשהוא נשאל איז נחמה הוא מוצא בחיים ללא אמונה הוא משיב: האהבה להתפעל מהעולם. וכשהוא נשאל למה לא לתת זכויות אדם לאבותינו הקופים הוא מחדד את הבעיה: אנחנו בעצמנו קופים

הדת והשתתף בעימותים פומביים רבים מול רבנים ומטיפים נוצרים. וגם דוקינס עצמו פרש לגמלאות ממשרתו כפרופסור "דובר המדע" באוקספורד. נדרמה ששני האירועים האלה עשו אותו חד מתמיד, ופוגע ללא רח"מים גם בקרוב וגם ברחוק. אני פגשתי אותו אישית רק פעמיים, בכנסים מרעיים, ובשתי ההזדמנויות התרשמתי מאישיותו הקשה לא פחות מאשר מפיקחותו וביקורתיותו. והניח חרצות שלו, החיתוך הבלתי מתפשר שלו, ההומור הבריטי והתקף הקרה שהוא מפנה לבני שיחו הופכים לפיקנטיים במיוחד דווקא בין דפי המגזין הזה.

היית פוגש בו, מה היית שואל אותו? הוא עונה: "ארוני, למה אתה מתאמץ כל כך להדת את דעתך? הוא אינו מתרשם מההתבטאויות של מדענים גדולים כמו איינשטיין והוקינג, נג שמאזכרים את בורא העולם, וטוען שגם הם, כמו כל בר דעת" כדבריו, אתאיסטים כמורה, והתייחסותם לאלוהים היא כמשל, שזה המקום הראוי לו מאז דרווין.

בכתבי הקודש הוא אוהב בעיקר את הפ"סוק "הבל הבלים, הכל הבל" מקהלת, כמה פטוקי חוכמה ממשלי ואת הארוטיקה של שיר השיירים.

הוא גם ממובילי הביקורות שמאשימות את הדת בתחלואי העולם. פיגועי 11 בספטמבר, לרבריו, התאפשרו בזכות אמונתם של הטרוויסטים בחיי נצח ובגן עדן, והסיכסוך הישראלי-פלסטיני מסרב להיפתר בין היתר כיוון שבשני הצדדים פועלות קבוצות לחץ שטוענות שכתבי הקודש שלהן מקנים להן בעלות מלאה על הארץ.

ויש לו תשובות מוכנות גם לשאלות קשות יותר. אם הוא סובר שהחיי הסרי מוצא בקיום תשובתו: האהבה האנושית והיכולת שניתנה לו להתפעל מיופיו של העולם. ומה לגבי הטענה שהיטלר היה אתאיסט? התשובה: הוא לא היה אתאיסט אלא קתולי, ואין קשר בין אתאיזם למוסר או להיעדרו. ואם הוא מאמין שיצאנו מה קופים, למה לא לתת זכויות לשימפנזים? התשובה: לא יצאנו מהקופים, אלא אהנו בעצמנו זן של קופים שהתפתח מיצור קרום שנכחד. השימפנזים הם קרובים רחוקים שלנו, אבל כך גם התמנונים, ויש מרחק ביולוגי, גנטי ומשפחתי מספיק גדול בין האדם לבין כל מיני החיות האחרים.

ההתפלמטות שדוקינס משתתף בה ממשכת מאות שנים, וכבר הספיקה להישחק מאז ספר איוב, דרך "הכורז" ועד למאב"קים של ימינו. דוקינס פשוט מעלה את רמת המיליטנטיות והמתח הפוליטי. הוא מאשים את הדת והדתיים בתחלואי ההווה, ודורש להסיר את "החסינות הדיפלומטית" של הדת, למשל, בהפגנת המונים נגד האפיפיור הקודם הוא קרא למאסרו על רקע פגיעת "ארגונו" בנשים, המואים ועניים, ואת האפיפיור הנוכחי הוא מאשים במתן חסות לפרופיליה. או מי אמר שמדענים חייבים להיות וזירים ואפרוריים? ומי אמר שאין מה לקרוא ב"פלייבוי"?

פרופ' רפאלי הוא ראש מרכז שניא לחקר האינטרנט באוניברסיטת חיפה sheizaf.rafaeli.net

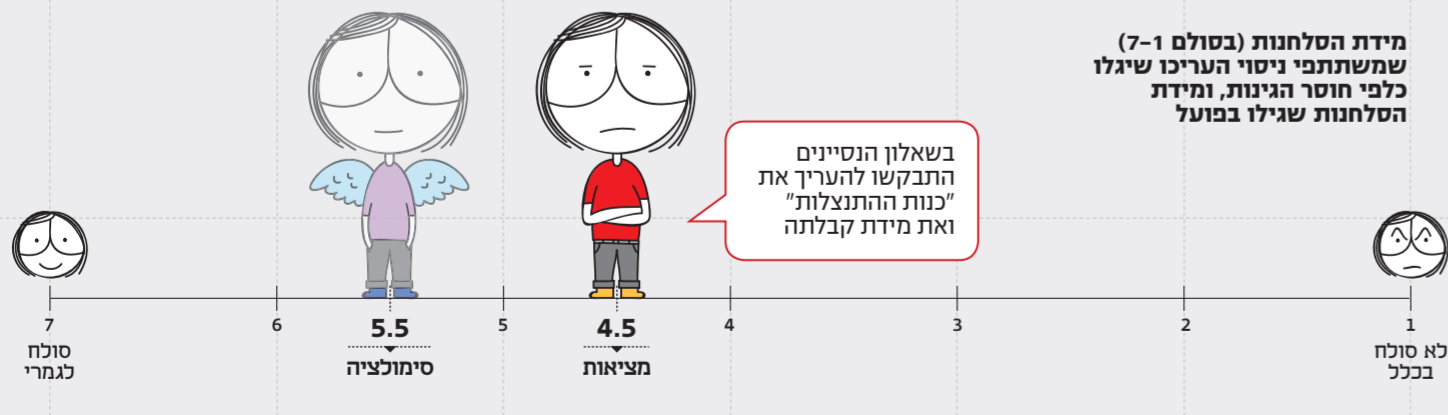
תורת המספרים

הסטטיסטיקה של החיים

התנצלויות לא כל כך עובדות

מידת הסלחנות (בסולם 1-7) שמתנתבי יטו העריכו שיגלו כלפי חוסר הגינות, ומידת הסלחנות שגילו במועל

בשאלון הנסיינים התבקשו להעריך את "כנות ההתנצלות" ואת מידת קבלתה

תמונה: Psychological Science 2011, vol. 22. איבנוגרפיקה: תיכל פזיקן